

Ingliz tilini o'qitishni masofaviy shaklda olib borish uchun o'quv materiallarini ishlab chiqish

*Rejapov Abdushukur Abdukarim o'gli
Andijon qishloq xo'jaligi va agrotexnologiyalar instituti
Xorijiy tillar kafedrasida assistenti*

Аннотация. Мақоллада масофавий та'лимнинг mohiyati va uning asosiy jihatlari aks ettirilgan. Oliy o'quv yurtlarida chet tillarini o'qitish sohasida elektron texnologiyalardan foydalangan holda masofaviy ta'lim keng qo'llanilishi aniqlandi. Til ta'limida masofaviy ta'lim imkoniyatlari, masofaviy ta'limda o'qituvchi va talabaning roli ko'rsatilgan. Universitetda chet tillarini masofaviy o'qitish jarayonini tashkil etishga ta'sir etuvchi omillar aniqlandi. O'qish, tinglash, gapirish va yozish bo'yicha masofaviy ta'limning uslubiy xususiyatlari keltirilgan. Masofaviy ta'lim sharoitida universitetda ingliz tilini o'qitishning uslubiy jihatlari belgilab berildi, ingliz tilini masofaviy o'qitishga bosqichma-bosqich o'tish bo'yicha tavsiyalar berildi. Bundan tashqari talabalarning masodaviy ta'lim olish dagi natijalarini hisobga olgan holda o'quv materiallarni yaratish bo'yicha tavsiyalar ham berildi.

Калит so'zlar: masofaviy ta'lim, o'quv materiallari, xorijiy tillar, metodlar, o'qitish, talaba, o'qituvchi.

Creating educational materials for distance English teaching

*Rejapov Abdushukur Abdukarim ugli
Assistant of the Department of Foreign Languages
Andijan Institute of Agriculture and Agrotechnologies*

Annotation. The article reflects the essence of distance learning and its key aspects. It is determined that distance learning using electronic technologies is widely used in the field of teaching foreign languages at the university. The potential of distance learning in language education, the roles of the teacher and student in distance learning are shown. The factors influencing the organization of the distance process of teaching foreign languages at the university are established. The methodological features of distance learning in reading, listening, speaking and writing are given. The methodological aspects of teaching English at the university in the context of distance learning are determined, recommendations are provided on the phased transition to distance learning of the English language. In addition, recommendations were made on creating educational materials taking into account students' results in mass education.

Keywords: distance learning, educational materials, foreign languages, methods, teaching, student, teacher.

Создания учебных материалов для дистанционного обучения английскому языку

*Реджапов Абдушукур Абдукарим оглы
Ассистент кафедры иностранных языков
Андижанский институт сельского хозяйства и агротехнологий*

Аннотация. В статье отражена сущность дистанционного обучения и его ключевые аспекты. Определено, что дистанционное обучение с использованием электронных технологий широко применяется в сфере преподавания иностранных языков в вузе. Показаны потенциал дистанционного обучения в языковом образовании, роли преподавателя и студента в дистанционном обучении. Установлены факторы, оказывающие влияние на организацию дистанционного процесса преподавания иностранных языков в вузе. Приведены

методологические особенности дистанционного обучения чтению, аудированию, говорению и письму. Определены методические аспекты преподавания английского языка в вузе в условиях дистанционного обучения, предоставлены рекомендации о поэтапном переходе на дистанционное обучение английскому языку. Кроме того, были даны рекомендации по созданию учебно-методических материалов с учетом результатов учащихся в массовом образовании.

Ключевые слова: дистанционное обучение, учебные материалы, иностранные языки, методика, преподавание, студент, преподаватель.

Kirish

Maqolada zamonaviy texnologiyalar, jumladan, mobil ilovalar va onlayn platformalar yordamida o'quv resurslarini ishlab chiqish jarayoni haqida fikr yuritiladi. Shuningdek, lingvistik kompetensiyani rivojlantirish uchun autentik materiallardan foydalanish, o'yinlar va topshiriqlarni qo'llash, hamda individual yondashuvni ta'minlash bo'yicha tavsiyalar berilgan. O'qitishning muvaffaqiyati ko'p jihatdan chet tili o'qituvchisining o'qitish usullariga, uning muayyan ta'lim muammolarini hal qilish sharoitida turli xil zamonaviy usullardan foydalana olishiga bog'liq. Bu sohada asrlar davomida olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, odamlarda axborotni esda saqlash va ko'paytirish qobiliyatlari turlicha bo'lib, esda saqlash va ko'paytirish samaradorligiga uni amalga oshirish sharoitlari ham ta'sir qiladi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya

Ushbu ilmiy maqolada yurtimiz va jaho olimlarining asarlari hamda M. Shokirovaning "Paragraph-syntactic compositional unit" nomli maqolasi, Munajat, U., Xurshida, U., Sevara, S. tomonidan yozilgan "Challenges in using modern technologies in language teaching" maqolasi, Shavkatovna, A. N., Sharifovna, S. M. tomonidan yozilgan "The Role of Electronic Resources in English Language Teaching" kabi maqolalardagi fikr mulohazalar tahlil qilingan va o'rganilgan.

Tahlil va natijalar

Xotira o'rganishning asosidir, usiz o'rganish mumkin emas. Yangi o'quv materialini taqdim etishdan maqsad olingan ma'lumotlarni uzoq muddatli xotirada saqlashdir. O'quv materialining xotirada saqlanish muddati, birinchi navbatda, ushbu ma'lumot xotirada saqlanishi kerak bo'lgan maqsadlarga bog'liq. Agar talabaning yodlash maqsadi faqat imtihondan muvaffaqiyatli o'tish bo'lsa, imtihonni topshirgandan so'ng o'rganilgan material tezda unutiladi. O'quv materiali "umumiy kasbiy va kasbiy kompetensiyalar" (Belyayeva, 2017), uning kelajakdagi kasbiy faoliyati nuqtai nazaridan o'quvchini qiziqtirsa va "o'quv jarayonida olingan bilim, ko'nikma va ko'nikmalarni kundalik hayotda bevosita qo'llashga" qaratilgan bo'lsa, bu boshqa masala. Haqiqiy materiallar har doim katta qiziqish uyg'otadi, chunki ular "bilimning jozibadorligini oshiradi" (Volkova, 2013). Bunday holda, yodlashni rag'batlantiruvchi bir nechta omillar bir vaqtning o'zida ishtirok etadi: uzoq muddatli esda saqlashga munosabat va hissiy komponent. Axir, ma'lumki, inson uchun eng muhim narsa eng yaxshi esda qoladi, shuning uchun o'quv materialini tanlashda qiziqish va ehtiyojlarni hisobga olish kerak, ya'ni o'quv materiali qiziqarli va keyingi kasbiy faoliyat uchun zarur bo'lishi kerak (Gafarova, 2017). Qolaversa, bu holda tilshunos bo'lmagan talabalar "o'z ixtisoslashtirilgan sinflarida olgan bilimlariga" tayanish imkoniyatiga ega bo'ladilar (Gafarova, 2011). Shu sababli, turli ixtisoslikdagi talabalar keng doirasi uchun universal darsliklar materialni eslab qolish sifatini pasaytiradi, chunki talabalar kelajakdagi mutaxassisligiga bo'lgan ishtiyoqidan iborat hissiy komponent kamayadi. Shu bois talabalar ixtisosligini hisobga olgan holda xorijiy tillar bo'yicha darslik va o'quv qo'llanmalar yaratishga alohida e'tibor qaratish lozim. Talabalik yillari (20-25 yosh) yodlash uchun eng qulay davr, xotira rivojlanishining eng yuqori cho'qqisi bo'lishiga qaramay, ko'plab talabalar o'quv materialini yodlash va takrorlashda qiyinchiliklarga duch kelishadi, buning bir qator sabablari bor.

Yodlash jarayonining qiyinligining sabablaridan biri o'quv materialini berish usuli bo'lib, u ba'zan o'quvchilarning psixologik xususiyatlarini hisobga olmasdan tuziladi. Uy vazifasini

bajarayotganda, kitob o'qiyotganda quloqchilar orqali musiqa tinglash odati natijasida zamonaviy yoshlar fon tovushiga o'rganib qolgan va buning natijasida eshitish axborotining roli pasaygan. Shuning uchun vizual tasvirlar orqali olingan ma'lumotlar esda saqlash nuqtai nazaridan samaraliroq bo'ldi. Biroq, masalan, chet tilidagi qo'shiqlar bilan ishlash psixo-emotsional ta'sir nuqtai nazaridan samarali bo'lib, bu yodlashga yordam beradi (Dorokhova, 2013). Barcha yodlash usullaridan eng kam samaralisi mantiqiy tushunchasiz mexanik takrorlashdir. Shuning uchun darsliklar mazmunli yodlashdan ko'ra unumdorligi past bo'lgan mexanik esda saqlashga yo'l qo'ymaslik uchun uni tushunishni osonlashtirish uchun materialning mantiqiy bayoniga asoslanishi kerak. Ma'lumki, intellektning eng muhim qobiliyatlaridan biri bu bir aniq bilimdan mavhumlashtirish va uni boshqasi bilan umumiy holatga birlashtirish imkonini beradigan umumlashtirish qobiliyatidir. Tilshunoslarning ta'kidlashicha, har qanday davlatning siyosiy, madaniy va ijtimoiy-iqtisodiy hayoti tilda xuddi ko'zgudagidek aks etadi, ya'ni, eng avvalo, xorijiy so'zlarni o'zlashtirishda. So'nggi paytlarda nemis tiliga ingliz tilidan juda ko'p sonli so'zlar kirib keldi, bu so'zlarni tushunish va eslab qolishni, ayniqsa nemis tilini ikkinchi til sifatida o'rganayotgan talabalar uchun ancha osonlashtiradi.

Aniq xotira fon bilimlaridan foydalanishga asoslangan bo'lib, bu "muloqotchilar muloqot vaqtida ega bo'lgan barcha bilimlar deb tushuniladi va bizning holatlarimizda, o'rganish vaqtida shaxs ega bo'ladi. Shu sababli, fon bilimlari qanchalik keng bo'lsa, yodlash jarayoni shunchalik oson bo'ladi, chunki xotirada yangi ma'lumotni saqlashga yangi material bilan bog'liq bo'lgan oldingi fon bilimlari tufayli erishiladi. O'quv ma'lumotlarini eslab qolish, shuningdek, ma'lumotni idrok etish va yodlashning psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda, uning taqsimlanishi va tuzilishi bilan ham yordam beradi, chunki ma'lumki, taqdim etilgan o'quv materialining boshlanishi yoki oxiri eng yaxshi tarzda takrorlanadi. Yodlash samaradorligini oshirishning muhim omili muhim ma'lumotlarni bir necha dars davomida takrorlashdir (Rejapov, 2022).

Bunday material eng sodda tarzda, ayniqsa hissiy jihatdan yuklangan holda taqdim etilishi kerak (masalan, u shaxsning manfaatlari nuqtai nazaridan qiziqish uyg'otishi yoki "kulgili ma'lumot" mavjudligiga imkon berishi kerak). Taqdimotda ham, o'quv materialini loyihalashda ham monotoniyadan qochish kerak. Tasviriy texnikalar - grafiklar, diagrammalar, rasmlar, shriftlar, ranglar - o'quv materialini vizualizatsiya qilish, uni mantiqiy qurish, tizimlashtirish, shuningdek, mnemonik usullar o'quv materialini darhol, mustahkam va uzoq vaqt eslab qolishga yordam beradi. Materialni vizualizatsiya qilish yangi grammatik shakllar va leksik vositalarni beixtiyor eslab qolishga" yordam beradi. Axborotni esda saqlashga uning amaliy qo'llanilishi ham yordam beradi, masalan, chet tilini o'rganishda, mashqlarda, suhbatlarda, hisobotlarda, taqdimotlarda.

So'nggi multimedia Internet-axborot vositalari nazariy ko'nikmalarni amaliyotda amalga oshirish uchun qulay muhit yaratdi: matbuotni o'qish, forumlarda ishtirok etish, onlayn muloqot qilish, ta'lim platformalari bilan ishlash, masalan, "MOODLE modulli ob'ektga yo'naltirilgan dinamik ta'lim muhiti - modulli ob'ektga yo'naltirilgan o'quv muhiti, vizual imkoniyatlarni ochish ta'lim ma'lumotlarini taqdim etish (Nasretdinova, 2023). Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, birinchi kurs talabalarida yil oxirida mexanik va semantik xotira hajmi yil boshiga nisbatan yuqori bo'lsa, ikkinchi kurs talabalarida yil oxiriga kelib mexanik xotira hajmi oshadi, semantik xotira esa pasayadi.

Xulosa

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, ingliz tiliga o'qitishda foydalaniladigan o'quv materiallarini ishlab chiqishda talabalaridagi eslab qolishning xos xususiyatlarini hisobga olishlari kerak.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Belyaeva I.G. Features of educational printed materials for studying a foreign language in non-linguistic universities / I.G. Belyaeva // Global scientific potential. SPb.: TMBprint, 2017. No. 5 (74). P. 18-22.
2. Dorokhova Yu.E. Music in teaching a foreign language as a means of implementing a communicative-activity approach / Yu.E. Dorokhova // language as a factor in the integration of

educational systems and cultures: collection of scientific articles based on the results of an international scientific and practical conference. Belgorod: Politerra, 2013. Pp. 166-174.

3. Volkova E.V. Features of the memory of students and schoolchildren with different levels of special chemical abilities / E.V. Volkova // Pedagogy and psychology of education, 2011. No. 2. P. 51-65.

4. Gafarova A.S. Use of information technologies for the development of students' educational independence / A.S. Gafarova // Creation of a virtual intercultural educational space by means of e-learning technologies: collection of articles. Moscow: Moscow State Pedagogical Univ., 2017. P. 42-47.

5. Gafarova A.S. Lexical and semantic features of youth jargon (using the German language as an example) / A.S. Gafarova; ed. O.S. Shumilina // Foreign languages: linguistic and methodological aspects: collection of scientific papers. Tver: Tver state university, 2011. Issue 13. Pp. 60-65.

6. Rejapov A. A. Relationship between learning content and motivation for learning a foreign language. //Economy And Society. № 4(95) -S.: 2022.

7. Nasretdinova Kh.T. The study of methods of developing creative thinking of students in a foreign language lesson//International scientific journal of Interpretation and researches, 2023.Issue9, Volume1. 169 p.